

L'experiència sensible a través d'un esbós situat

Aquest article s'ha dividit en dues parts. A la primera s'aprofundeix en el que entenem per arts vives i pràctiques contextuais a partir de l'experiència de gestar el festival «Això al poble no li agradarà», a través del text «L'experiència sensible», a càrrec d'Ariadna Rodríguez Cima (Collectiu i Espai Nyamnyam). A la segona, «Un esbós situat», a càrrec d'Ingrid Riera (Collectiu La Noia del Monyo), s'ha elaborat un estat de la qüestió i un mapatge actual d'agents actius en aquestes àrees a les comarques del nord-est de Girona.

Text > **ARIADNA RODRÍGUEZ CIMA**, del Collectiu i Espai Nyamnyam
INGRID RIERA PRUNÉS, del Collectiu La Noia del Monyo

L'experiència sensible

Com s'esmenta en diversos punts d'aquest dossier i s'explica amb detall a la segona secció d'aquest article, la irrupció del festival «Això al poble no li agradarà», l'any 2023, va deixar entreveure la punta d'un iceberg, o pot-

ser millor d'un volcà, que bull fortament per dins i que treballa en temps continu i present a les comarques del nord-est de Girona. Com a manifestació concreta en el temps i la geografia en què ens trobem, aquest festival representa un bon punt de partida

per endinsar-nos en les arts vives i les pràctiques contextuais d'una manera situada.

Quan vam començar a trobar-nos les més de quinze persones que representem els col·lectius, espais, companyies, entitats i equipaments que participàvem en aquest projecte (gairebé un any abans que es cristal·litzés l'edició zero del festival), el punt de partida va ser reflexionar sobre la creació d'una comunitat de públics que se sentís interpel·lada, interessada i sobretot motivada per les arts vives i la pràctica escènica contemporània a les comarques de Girona. Com s'explica de manera detallada a la segona part d'aquest article, hi ha contextos amb dinàmiques i programacions no tan «convencionals», però el que ens plantejàvem aquí era la pregunta sobre aquesta comunitat *per se*.

Com comenta Elena Carmona, directora del Teatre Municipal de Girona i una de les propulsores de la iniciativa, «parlem d'un grup d'espectadors i espectadores que es mouen per comarques de Girona per cercar aquest tipus de propostes, i que s'identifiquen com a tal, consideren que pertanyen a una comunitat amb interessos comuns». Partint de la idea

>> Participants al mapatge d'arts vives a les comarques de Girona a l'Espai Nyamnyam de Mieres, en el marc de la jornada de treball del festival «Això al poble no li agradarà» del 2023. (Foto: ANIOL SIMON)

>> Performance de Gisela Arimany al Festival Meandre 2023. (Foto: FESTIVAL MEANDRE)

que aquesta comunitat no existia, o que bàsicament no hi havia un hàbit per part d'un grup nombrós de persones d'anar de manera assídua a mirar propostes d'aquesta naturalesa a punts diversos de la comarca, era important ser conscients que l'objectiu no era treballar en l'homogeneïtzació d'aquests públics, sinó que precisament del que parlàvem era de persones diverses que poguessin convergir en aquest(s) context(os). Unes persones interessades en la pràctica escènica contemporània des d'òptiques diferents; havíem de pensar en «una comunitat que es mou a diversos municipis per generar i gaudir aquestes propostes a través d'espais de trobada, de reflexió, de celebració [...], que sigui una comunitat heterogènia en perfil i edat; que hi hagi artistes, però també públics, i que s'activi des de la pràctica», comentava Elena Carmona.

Aquí volem fer un petit parèntesi i explicar que quan ens referim a aquesta «pràctica escènica contemporània», sovint l'esmentem de maneres diverses: arts vives, rares arts, escena híbrida, arts performatives, noves dramàtiques, o com la qualifica Pep Fargas en aquest mateix dossier, són «espectacles a la frontera». Són uns treballs que reben etiquetes canviants precisament perquè de vegades costen de definir per la diversitat que presenten, i sovint s'escapen de classificacions establertes en aquest món de *hashtags* en què vivim. Quan vam començar a parlar d'aquestes pràctiques, en cap cas vam pensar que el punt de partida fos «sortir» del teatre per «acostar-nos» al(s) públic(s). Pensem que hem de reivindicar i habitar els teatres, sobretot per entendre que no ens cal anar tro-

bant noms canviants que hem de renovar cada cert temps per estar al dia, sinó que com diu sovint Pablo Gisbert, de la companyia El Conde de Torrefiel, «el que fem és teatre», i el que es va resignificant és la mateixa noció del fet teatral, com ha passat des de temps remots. En aquest article hem decidit fer servir expressions diferents per anomenar aquesta tipologia de treballs, precisament per fer patent aquesta qüestió.

Tancant el parèntesi, en aquesta conversa sostinguda entre tots aquests agents que us detallem, vam començar a parlar a quin tipus de pràctiques ens estàvem referint. Aleshores va aparèixer la idea de les pràctiques situades, de veure si podíem entendre quina podia ser la interacció amb el context de cada una de les propostes. En aquest grup convergim persones que fa temps que reflexionem sobre el tema, i vam posar damunt la taula la noció de «pràctiques artístiques contextuals». Com escriu Tena Busquets en aquest mateix dossier, «com fem conèixer això tan antic que és el teatre amb la necessitat actual que tenim d'assumir la pràctica escènica com un procés contemporani, simbòlic i material de construcció individual i social, de construcció de ciutadania?». Precisament no perquè descobríem la sopa d'all, sinó per tornar a la pregunta oberta de quina és la possible interacció entre les pràctiques artístiques contemporànies i el context. Aquesta qüestió era molt pertinent, tenint en compte que en aquesta conversa participàvem agents de més de deu municipis diferents, amb nuclis de dos-cents a més de cent mil habitants; en l'àmbit urbà, però també rural; en poblacions

de costa i interior, i mil factors més que els fan ser indrets de naturalesa molt diversa. Com ens proposa Joan Nogué a poques pàgines d'aquí, «tornem a aprendre que els llocs són els punts que estructuraven l'espai geogràfic, que el cohesionen, que li donen sentit». Precisament, si abracem aquesta perspectiva, ens sembla més important que mai entendre què pot passar a cada lloc, quines possibilitats s'obren a partir de l'especificitat de cada context. «Els llocs, a qualsevol escala, són essencials per a la nostra estabilitat emocional, perquè actuen com un vincle, com un punt de contacte i d'interacció entre els fenòmens globals i l'experiència individual», escriu Joan Nogué en aquest mateix dossier.

Òrbita transdisciplinària

Precisament en aquesta cruïlla entre la pràctica artística contemporània i la qüestió del lloc que genera un context específic, pensem que tenim un camp de possibilitats força fructífer. En aquestes pràctiques es treballa des de l'experimentació, des de la pregunta, des de la investigació, des de l'escolta de la qual sorgeix; es creen treballs amb una òrbita transdisciplinària que generen punts d'entrada diversos amb formes variables (dansa, teatre, art sonor, instal·lació, escriptura, vídeo...). Les formalitzacions finals poden passar al teatre, però també poden ser recorreguts guiats, trobades en format de taller, derives per l'espai públic, publicacions, mostres a espais no convencionals, o un pòdcast que pots escoltar en un supermercat o en un cementiri. Quan reps o vius un treball així, tens la sensació que no t'ho donen tot mastegat, sinó que et deixen

>> Proposta artística del col·lectiu La Noia del Monyo i Ayelén Salerno dins el marc del projecte Segona Residència organitzat per La Volta, el Bòlit i Les Bernardes. (Foto: ANNA JORNET)

un espai perquè et puguis «inserir» en el que es proposa, a partir de la teva pròpia perspectiva. Recordo una conversa amb Sofia Asencio, de la companyia Sociedad Doctor Alonso, que em deia que després d'una presentació del seu treball (precisament al seu poble) li havien dit que «no sabien si els havia agradat o no, però que mesos després encara parlaven del tema». La peça s'havia inserit en aquell context perquè els havia interpellat.

Contràriament al discurs paternalista que a vegades sobrevola el nostre àmbit, en el qual sovint sentim «això al (meu) poble no li agradarà», «el meu públic aquestes coses no les entén», «aquestes propostes són massa estranyes per al meu teatre», etc., hem experimentat que persones que no són assídues al teatre més convencional, que han arribat a aquests treballs a vegades d'una manera força casual, que no estan «educades» en això de «l'alta cultura» (partint d'una falsa dicotomia molt instaurada a la nostra societat), han trobat la manera i el gust de relacionar-se amb aquestes propostes. Creiem que és precisament aquesta flexibilitat en la forma, en el fet que són pràctiques que es fonamenten en el present i en els problemes de la nostra contemporaneïtat, que són un terreny d'intersecció potent amb el que podem anomenar les pràctiques artístiques contextuais. Aquí també volem deixar

clar que no partim de la hipòtesi que tot el treball que es fa en l'escena contemporània sigui contextual, ni que tot el treball contextual succeeixi dins d'aquesta pràctica artística contemporània; ben al contrari. Això també va sorgir en les nostres converses, tenint en compte que històricament hi ha hagut molts treballs que s'han centrat en aquesta perspectiva «contextual» si l'entendem de manera amplificada; les mateixes arts de carrer, el teatre com a eina de transformació social (teatre de l'oprimit, etc.), la noció dels treballs *in situ*, són exemples de pràctiques contextuais, que no sempre estan emmarcades en aquestes «arts performatives».

Intersecció entre arts vives i pràctiques contextuais

Llavors vam començar a especular sobre maneres concretes d'articular aquesta intersecció entre les arts vives i les pràctiques contextuais. Un camp de possibilitat és el treball participatiu o fins i tot comunitari. Projectes que passen en vinculació amb col·lectius específics de naturalesa diversa. No tots els treballs es poden pensar en aquesta òrbita, ni tots els artistes volen treballar en aquest camp, ni (a vegades) tenen les eines per treballar-hi. Pensem que quan es desenvolupen treballs així, s'ha de fer de manera situada i amb el suport de mediació

necessari. Són unes propostes que necessiten temps, dedicació, escolta, capacitat d'adaptació i reacció. Cada cop sorgeixen més col·lectius artístics que tenen un perfil que se situa d'arrel en la mediació-creació, i que fan feina molt situada en aquests territoris. Aquí, a les comarques gironines, ens sembla important esmentar la feina de Lo Relacional o La Noia del Monyo. Dit això, considerem que és crucial tenir en compte que a causa de la crisi eco-social que vivim, estem en un moment àlgid d'instrumentalització del treball cultural i artístic, en mans d'agendes que ja han decidit per nosaltres. Ens sembla rellevant esmentar aquest fet, perquè sentim que es generen situacions complicades en projectes artístics que de manera forçada han de tenir una vessant social. De vegades es deu a la manca de persones específiques de mediació en certs contextos, i sovint o sempre va lligada a una manca de recursos per part de l'Administració, que vol uns resultats que generin canvi social sense entendre realment les necessitats materials i immaterials d'aquests projectes.

Dit això, volem continuar especulant en aquesta intersecció més enllà del que acabem d'exposar. Aquí s'obre un camp ampli de possibilitats en relació amb una visió amplificada del treball contextual, coherent amb el present que vivim, i en la qual les

arts performatives, com diria Oscar Dasí, ballarí, gestor cultural i director del centre de dansa La Caldera, els últims set anys poden crear experiències sensibles: «La qüestió és com fer tornar això accessible a la ciutadania. És un enfocament molt diferent de fer projectes comunitaris perquè la gent balli i tingui l'experiència de pujar a un escenari. Més aviat es tracta de fer que qualsevol persona pugui entrar en contacte amb les pràctiques corporals des d'una experiència sensible, que afecti la seva qualitat de vida, la seva manera de sentir(-se), d'estar al món i en relació amb els altres. La dansa aquí té una potència que encara s'ha de revelar. Però aquest tipus de retorn encara no s'entén ni es valora per part de les persones responsables de les polítiques culturals. Segurament perquè no és fàcil determinar-ne el valor econòmic, perquè són activitats i feines que no acaben d'encaixar amb les lleis del mercat. Però no per això hem de deixar de reclamar recursos públics que sustentin aquestes pràctiques» (vegeu l'entrevista del 27 de novembre de 2023 de João Lima a Oscar Dasí a www.tea-tron.com).

Aquesta experiència sensible que proposa Oscar Dasí entorn de la dansa, però també d'altres arts performatives, pot succeir en multiplicitat de formes en el treball contextual. Possibilitats que ens semblen més que necessàries tenint en compte el moment actual, i que generen situacions que també atenen el que és polític i social. Són unes propostes que prenen forma en relació i interdependència amb els agents que formen el context. Aquests agents poden ser humans o no humans; creiem que desplaçar la visió antropocèntrica de la intersecció entre la pràctica artística contemporània i el context ens pot donar espais de creació que generin més empatia amb el lloc, tal com l'hem descrit anteriorment. El focus pot estar en el paisatge, tenint en compte que, com hem après a l'Observatori del Paisatge, el paisatge també és allò quotidià amb què convivim cada dia. Així, hem estat en contacte amb treballs que parteixen dels elements arquitectònics d'un context, propostes que tenen com a punt de partida els ocells que hi ha a cada lloc on es desenvolupa el treball, projectes sonors que presten atenció al so que produeix la sequera en els arbres d'un entorn,

i ja incorporant una mica més la part humana, propostes d'acompanyar a la feina persones de cada lloc, o treballs que es generen de manera participativa per tal de construir col·lectivament l'espai escènic amb materials locals.

Es tracta d'una gran diversitat de pràctiques amb un denominador comú que volem anomenar *metodologia*, encara que en cada cas sigui diversa i canviant. Així, aquesta metodologia s'implementa a cada lloc on succeeix el projecte, adaptant-se a la naturalesa de cada context. No hi ha els mateixos ocells a un lloc que un altre; els camins per anar a la feina són ben diversos si som a la ciutat o en l'àmbit rural; els materials locals poden ser fusta, pedra o plàstic segons on ens trobem, i la sequera sona

de manera ben diferent a cada indret. Així, partim d'aquesta aproximació metodològica, que arriba amb un full de ruta, una possible partitura, una mena de regles d'un joc sense taulell, que s'ha de construir en context per poder-hi jugar. El treball canvia a partir del que passa en aquell lloc; la peça es completa a partir d'aquest procés d'escolta activa i mal·leable. No és que idealitzem aquestes pràctiques; precisament aquesta adaptació suposa un diàleg constant que sovint passa pel dissens. El que proposem és un espai de reciprocitat amb tots els seus defectes i virtuts, en el qual la convivència es torna una eina que resisteix a l'apropiació del material simbòlic que es posa en joc de manera col·lectiva.

>> Primera edició del Projecte Antenes, Connectant amb la Cultura, a Girona l'any 2022.
(Foto: ANIOL SIMON SURIÀ)